

Številka: 900-0015/2020-14

Datum: 04.02.2021

ČE IMATE RADI SVOJE OTROKE, USTAVITE TERMIT

Znova sem se prisiljen odzvati na odgovor vodstva družbe Termit, v katerem mrgoli od neresnic. Pravzaprav gre za konstrukcijo, ki se je ne bi sramoval niti razvpiti stalinistični tožilec Višinski. Ker mi danes ne morejo pripraviti montiranega procesa, so se nadme spravili z že **enajstimi tožbami** – kot fizično osebo, ne kot župana, ki je po funkciji dolžan skrbeti za čisto in zdravo okolje. Hočejo me ustrahovati, kot so druge. Dobivam opozorila in grožnje, naj se umaknem, če hočem, da mi bo dobro. Ne poznajo me. Sam pa dobro poznam njih. Izjemni dobički umazanega kapitala imajo v Sloveniji svojo barvo.

Na začetku mojega mandata so me hoteli (pred dvema pričama) povabiti medse, tako kot so storili z bivšim županom **Reboljem (SD)**, ki se je po nekaj letih zlomil in začel lukrativno sodelovati. Že takrat je bilo s strani **Domna Prešerna** (Hmezad, zdaj na dejavnosti prevoza odpadkov), ki je nadomeščal direktorja Termita, jasno nakazano, kaj bo sledilo. Termit namreč sodi v mrežo umazanega kapitala, v kateri glavno vlogo igra nekdanji udbovec **Drago Isajlovič**, znan po svoji vlogi pri zaprtju Janše in aferi JBTZ. Da gre za omrežje bivše komunistične Partije, ki ga je prevzela njena naslednica (SD), se mi je potrdilo, ko je name začela izvajati pritisk predsednica Društva livarjev Slovenije **Miriam Jan Blažič**, članica zadnjega predsedstva Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. Njen obisk na občini Moravče je dokumentiran. Slika postane še jasnejša, če k temu dodamo nenehne poskuse moje diskreditacije v medijih, ki so v večinski lasti tranzicijskih tajkunov. Old boysi (nekoč rdeči direktorji, nosilci divje privatizacije) držijo skupaj. Tu sta Delo in Dnevnik, v zadnjih letih pa predvsem v te logo prodani Reporter.

Tudi odvetniška družba **Hartman**, ki za vodstvo Termita pisari patološke konstrukte, ne bo mogla prikriti, da to podjetje s svojim delovanjem vehementno **krši slovensko ustavo, Zakon o varstvu okolja in Uredbo o odpadkih ter odkopava brez vseh ustreznih dovoljenj. Že od leta 2007 krši tudi demokratično voljo občank in občanov občine Moravče, ki so se na ljudskem referendumu odločili proti odlaganju industrijskih odpadkov v Moravški dolini.** Župan in Občinski svet smo zavezani tej odločitvi z **Deklaracijo o čisti Moravški dolini**, ki je bila sprejeta 27. februarja 2019.

Šest strokovnih analiz, ki uporablja strogo znanstveno metodologijo in jih želijo v Termitu kompromitirati, dokazuje **visoko stopnjo onesnaženosti Moravške doline, ki škodljivo vpliva na zdravje ljudi in okolje.** Vse analize so na voljo na vpogled v prostorih Občine Moravče, nekatere pa so tudi javno objavljene na spletni strani. Poglejmo, kaj dejansko piše v teh analizah:

ANALIZA 1: Detekcija prisotnosti težkih kovin z meritvami emisij fotonov v zakasneli luminiscenci s pomočjo fotonmetra ob uporabi fentonove reakcije / Potok Drtijiščica, Stražica in iztočni potok iz Drtijskega jezera (september–december 2020), izvajalec Anton Komat:

- vsebnost težkih kovin (kadmij, krom, kobalt, nikelj, baker, bor, cink, molibden, mangan, svinec) v Drtiji zaradi izcednih vod iz Termitove deponije Drtija 100-200-krat presega dovoljeno mejo;
- **vsebnost težkih kovin v Gradiškem jezeru ob izlivu Drtijišče 1480-krat presega dovoljeno mejo;**
- nevarne snovi iz deponije Drtija se v pasovih nalagajo v sedimentu vodotokov in Gradiškega jezera, poplavni val pa jih zanese daleč stran od kraja izvora in kontaminira celoten hidro-sistem pokrajine.

ANALIZA 2: Določitev izbranih kovin v površinski vodi in ocena njihovih vplivov na zdravje ljudi (diplomska naloga), Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo UL (februar-september 2020), izvajalec Haris Hajrlahović in mentor: doc. dr. Barbara Novosel, univ. dipl. inž. kem. inž.:

- rezultati merjenj na 6 lokacijah na Drtijišči okrog območja deponije Drtija podjetja Termit so pokazali krepko povišane in presežene vrednosti selena, kobalta, svinca, arzena, kadmija in bakra;
- strupeni učinki teh kovin se kažejo predvsem zaradi tega, ker imajo dobro sposobnost kopičenja v živih bitjih in ekosistemih;
- analiza ugotavlja, da **povišane koncentracije preiskovanih težkih kovin v površinski vodi »nakazujejo na slabo ekološko stanje, kar vpliva na zdravje okoliških prebivalcev«.**

Ko smo anketno ugotavljali tipe bolezni v pasu okrog Termita, smo prišli do podobnih ugotovitev: **teh bolezni z rakom na čelu je mnogo preveč in so rezultat vpliva dejavnosti Termita (Zalog pri Moravčah, 150 prebivalcev in hkrati 34 rakov).**

Analiza prav tako ugotavlja slabo okoljsko stanje in vpliv tega na zdravje ljudi. V sklepu ni nobenega dvoma: »Posebej problematični so arzen, kadmij in svinec, ki veljajo za ene izmed bolj strupenih snovi, ki povzročajo tudi številna rakava obolenja in so uradno klasificirane kot snovi, ki so strupene za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki. Ljudje so povišanim koncentracijam težkih kovin neposredno izpostavljeni.«

Za deponijo Drtija in tudi ostale odprte kope analiza predlaga »ureditev na primeren način, z neprepustnim dnom in ustreznim odvajanjem in filtriranjem izcednih voda«.

ANALIZA 3: Zapisnik o intervenciji ELME (Ekološki laboratorij z mobilno enoto), Institut Jožef Štefan (avgust 2019), izvajalec ELME:

- ogrožanje okolja, nekontrolirano odlaganje odpadne vode neznanega izvora (hlapne organske spojine in kisline);
- tudi **vir onesnaženja zraka in tal (izhlapevanje in pronicanje); grožnja podtalnici in površinski vodi.**

ANALIZA 4: Vzorčenje in kemijske analize sanacijskega materiala, površinskih in podzemnih voda na območju nekdanjega odkopa Drtija, kjer deluje podjetje Termit d.d., izvajalec Ministrstvo za okolje in prostor, ARSO (april-julij 2019)

- **znatno presežene kritične vrednosti (arzen, baker, kadmij, krom, nikelj, svinec, fluoridi, mineralna olja);**
- škodljivi učinki na človeka in okolje: onesnažena tla niso primerna za pridelavo rastlin, za živali, za vodo;
- okoljska škoda, povzročena tlom: odlagal se je material, ki ni skladen z določili Uredbe o obremenjevanju;
- odlaganje neprimernega materiala: keramične varovalke, električne žice, strelovodi, železne cevi, plastenke, gospodinjski odpadki, plastika, kovine, beton, asfalt itn.;
- izcedne in podzemne vode so obremenjene z onesnaženjem s kovinami, formaldehidi in fenoli.

ANALIZA 5: *Potok Drtijiščica, Stražica in iztočni potok iz Drtijskega jezera – raziskave v rastlinski aplikativni citogenetiki, izvajalec Peter Firbas (februar 2019)*

- vsebnost genotoksične snovi, ki poškodujejo DNK, in citotoksične snovi, ki povzročijo poškodbo celic ali celično smrt;
- **poškodbe kromosomov na rastlinah in ribah (kontaminacija, ki vpliva na ljudi).**

ANALIZA 6: *Analiza možnih vplivov sanacijskega materiala na območju nekdanjega odkopa Drtija v lasti družbe Termit d.d. na podzemne in površinske vode, izvajalec Geološki zavod Slovenije (maj 2017)*

- **v sanacijskem materialu so povišane vrednosti kroma, bakra, niklja, svinca in cinka iz odpadne žlindre, pepela in filtrskega prahu;**
- povišane vrednosti kalija, natrija, klora, sulfatov; formaldehida in fenola, katerih izvor so livarski peski;
- onesnaženje površinskih vod z olji; povečan prenos prašnih delcev v zraku (rak, silikoza);
- nepravilni način vgrajevanja umetno pripravljene zemljine (steklena/kamena volna), ki ni v skladu z izdanim okoljevarstvenim dovoljenjem (OVD);
- **območje sanacije ni zavarovano, dostop je prost (šola, vrtec).**

K temu je treba dodati še ekspertno pravno mnenje: *Pravno mnenje glede zakonitosti predelovanja odpadkov družbe Termit d.d. v centru za predelavo odpadkov v Drtiji, Center za mednarodno in poslovno pravo (izvajalec dr. Vasilka Sancin), (oktober 2019)*

- odpadki, predelani v Termitu, imajo po predelavi še vedno status odpadka: OVD je nezakonito, **predelovanje odpadkov v gradbene proizvode je nezakonito;**
- **vzročna zveza med delovanjem Termita in okoljsko škodo je dokazana:** Termit mora izvesti sanacijo in nositi njene stroške, MOP pa mora odrediti izvedbo najustreznejših sanacijskih ukrepov;
- Termit je **prekrškovno odgovoren** zaradi ravnanj v nasprotju z OVD; od leta 2014 nima več potrebnega OVD;
- Termit je **kazensko odgovoren** za nastanek okoljske škode na zavarovanem območju Natura 2000 Kandrše-Drtijiščica.

Ogrožanje zdravja ljudi in uničevanje okolja se z odlaganjem nevarnih in strupenih odpadkov, z izcednimi vodami, polnimi težkih kovin in drugih strupenih substanc, z odprtimi kopi

kremenčevega peska sredi urbane pokrajine in dejavnostjo kamnoloma nadaljuje navkljub vsem pozivom k sanaciji. Tudi za občino Moravče mora veljati **ustavna pravica** do »zdravega življenjskega okolja« (72. člen Ustave RS). Tudi tu je treba spoštovati ustavno določbo, po kateri »država skrbi za zdravo življenjsko okolje«. Tudi v Moravški dolini in okolici naj velja »ekološka funkcija« lastnika (67. člen ustave RS). Tudi pri nas je potrebno »varovati naravne znamenitosti in redkosti ter kulturne spomenike« (73. člen Ustave RS).

Naj zaključim. Že osnovna dejavnost podjetja Termita s svojim nujnim stranskim proizvodom – kremenčevim prahom – povzroča raka in silikozo; k temu je treba dodati nevarne težke kovine in strupene fenole in formaldehide, s katerimi zasipajo in uničujejo našo dolino. Termit povzroča emisije snovi (kontaminirane vode) in neznosnih dražečih vonjav (kislina), povzroča raznašanje rakotvornega kremenčevega peska, povzroča vznike in izcedke nevarnih in strupenih snovi.

Zaradi vsega naštetega Ministrstvo za okolje in ARSO Termitu ne smeta znova izdati okoljevarstveno dovoljenje. To dovoljenje se omenjenemu podjetju ne sme izdati, ker je upravljavec neustrezne naprave za obdelavo odpadkov; ker glede obratovanja naprave za obdelavo odpadkov niso zagotovljeni ukrepi za izpolnitev okoljevarstvenih, tehničnih in drugih zahtev iz predpisov, ki urejajo emisijo snovi in energije v okolje, ravnanje s posamezno vrsto odpadkov ali posamezen postopek obdelave odpadkov; ker predvidena obdelava ogroža človekovo zdravje in povzroča škodljive vplivov na okolje, kar je vse dokazano s številnimi strokovnimi analizami.

Izcedne vode Termitove deponije v Drtiji zastrupljajo tudi Gradiško jezero. Dosedanje meritve so dokazale prisotnost izjemno visokih koncentracij težkih kovin in drugih toksinov v sedimentu, ki ga prinaša tok Drtjščice. Izcedne vode Termitove deponije jezero spreminjajo v rezervoar strupene vode. Država mora takoj odrediti sanacijo območij dejavnosti podjetja Termit, hkrati pa je potrebno izvesti očiščenje Gradiškega jezera.

Moravska dolina z okolico bi lahko bogato živela od skrbi za starejše občane in turizma, saj ima izjemno število naravnih, kulturno-zgodovinskih in družabno-kulinaričnih znamenitosti. Toda v nasprotju s to razvojno perspektivo smo talec umazanega kapitala, kateremu je miselnost ostala v 19. stoletju. Kot majhna lokalna skupnost, ki je zaradi visoke tradicionalne rodnosti ena najmlajših v državi, moramo še posebej poskrbeti za varno bodočnost naših otrok. Če imate radi svoje otroke, ustavite Termit. To je ime hudih bolezni in tudi smrti. Naš skupni cilj je sanirana, očiščena in zdrava Moravska dolina.

dr. Milan Balažič
ŽUPAN

